

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО**

Кафедра мов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з наукової роботи
Скорик А. Я.

АНГЛІЙСЬКА МОВА
РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
для аспірантів

Галузь знань: **02 «Культура і мистецтво»**

В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність: **025 «Музичне мистецтво»**

В5 «Музичне мистецтво»

Освітній рівень: **третій освітньо-науковий рівень вищої освіти**

Ступінь вищої освіти: **«Доктор філософії»**

Київ – 2025 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «**Англійська мова**» (1-4 семестр) для аспірантів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» (В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»), за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (В5 «Музичне мистецтво»). 41 с.

« 30 » червня 2025 року. 41 с.

Укладач: **Набокова Н. М.**, старший викладач кафедри мов Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

Рецензенти: **Сахарова О. В.**, доктор філологічних наук, доцент кафедри мов Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.

Робочу програму з навчальної дисципліни затверджено на засіданні Науково-аналітичної ради Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Протокол від 16.06.2025 року № 9.

Голова Науково-аналітичної ради,
доктор мистецтвознавства, професор _____ Скорик А. Я.

Робочу програму з навчальної дисципліни погоджено з гарантом освітньо-наукової програми

Гарант освітньо-наукової програми
доктор мистецтвознавства, в. о. професора _____Северінова М. Ю.

Робочу програму з навчальної дисципліни перевірено

Завідувач відділу аспірантури та докторантури

кандидат мистецтвознавства, в. о. професора _____Путятницька О. В.

Схвалено Вченою радою НМАУ ім. П. І. Чайковського для аспірантів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» (В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»), за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (В5 «Музичне мистецтво»).

Протокол від «30» червня 2025 року № 13.

© Набокова Н. М., 2025 рік

© НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2025 рік

Обсяг курсу – 180 годин
 Лекційних – 120 годин
 Практичних – – годин
 Самостійних – 60 годин
 Екзамен

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Англійська мова»

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS –6	02 Культура і мистецтво (В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»)	Дисципліна, яка забезпечує здобуття мовних компетентностей з циклу обов'язкових навчальних дисциплін
Модулів: 4		Рік підготовки: 1,2
Змістових модулів: 2		Семестр: 1-4
Загальна кількість годин: 180		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи аспіранта – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: третій освітньо-науковий рівень вищої освіти	Лекційні: 120
		Практичні: -
		Самостійна робота: 60
		Індивідуальні завдання: виконання здійснюється за рахунок самостійної роботи
		Вид контролю: Змістовний модуль – 2, Модуль - екзамен – 4

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Англійська мова» складена відповідно до освітньо-наукової програми з підготовки здобувачів вищої освіти за ступенем доктора філософії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення навчальної дисципліни є граматики та лексики англійської мови.

Програма навчальної дисципліни складається з 4 змістових тем.

Метою викладання навчальної дисципліни «Англійська мова» для наукового спілкування є забезпечити розвиток мовленнєвих умінь аспірантів для ефективного використання англійської мови у професійних та академічних цілях.

Основними завданнями вивчення дисципліни є поширення знань аспірантів стосовно особливостей використання англійської мови у професійному та академічному дискурсах і подальше формування системи мовленнєвих умінь із залученням головних стратегій опрацювання аутентичного англомовного матеріалу в галузях академічного читання, письма, мовлення та спілкування.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, **аспіранти мають досягти** таких результатів навчання:

- розуміти аутентичні англомовні тексти академічного та професійного змісту;
- презентувати детальну професійну інформацію, вживаючи відповідну термінологію;
- залучатися до дискусій, висловлювати свою думку стосовно змісту та форми матеріалу, що обговорюється;
- продукувати тексти академічного та професійного спрямування для роз'яснення явищ музичного мистецтва, основних закономірностей розвитку історії музики в обсязі, необхідному для успішної професійної діяльності музикознавця.

Основні завдання курсу:

- сформувати навички спілкування іноземною мовою в конкретній професійній/фаховій сфері з урахуванням особливостей використання професійної/фахової лексики;
- навчити письмово представляти результати дослідження, донести власну думку, повідомити про основні положення творчого дослідження;
- сформувати здатність сприймати та обробляти новітню фахову інформацію із наукових джерел іноземною мовою;
- сформувати лінгвістичну, соціолінгвістичну, соціокультурну, прагматичну та риторичну компетентності для забезпечення ефективного професійного спілкування іноземною мовою у науковому та академічному середовищі.

Знання, яким приділяється увага:

- лексичні, граматичні, стилістичні та структурні особливості іншомовної наукової літератури;
- термінологія в галузі творчого дослідження;
- граматичні структури, що є необхідними для адекватного вираження відповідних ідей та понять, а також для розуміння і продукування широкого спектру текстів у науковій сфері (усно та письмово).

Уміння і навички:

- користуватися граматичними зворотами, специфічними для наукової комунікації іноземною мовою;
- володіти типовими для наукової комунікації лексико-синтаксичними моделями;
- робити оптимальний набір лексики та граматичних конструкцій при складанні наукових текстів різних типів (статей, анотацій, резюме, монографій, тез, доповідей на конференціях і т.ін.);
- виконувати письмовий переклад та письмовий анотаційний переклад текстів з відповідної галузі науки;
- диференціювати різні типи наукових текстів та структурувати їх відповідно до чинних міжнародних стандартів;
- усно та письмово представляти наукові результати іноземною мовою відповідно до вимог міжнародних стандартів.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем «Англійська мова»	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН					
	Денна форма					
	Обсяг годин Усього	Обсяг годин Аудиторних	у тому числі			
			Теоретичні лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольний модуль
1	2	3	4	5	6	7
МОДУЛЬ I. Проблемні питання з граматики						
Змістовний модуль 1. Артиклі. Прийменники. Займенники. Іменник та його категорії. Утворення множини іменників. Присвійний відмінок. Прикметник. Ступені порівняння прикметників. Часи дієслів групи Indefinite (Active Voice).						
Тема 1. Проблемні питання з граматики: Артиклі. Прийменники. Займенники. Іменник та його категорії. Утворення множини іменників. Присвійний відмінок. Прикметник. Ступені порівняння прикметників. Прислівник. Ступені порівняння прислівників. Числівник. Словотворення.	12	6	6		6	
Тема 2. Часи дієслів групи Indefinite (Active Voice). Порядок слів розповідного речення. Головні та другорядні члени речення. Типи питальних речень. Дієприкметник Participle I (форми).	14	8	8		6	2
Разом за модулем 1.	26	14	14		12	2
МОДУЛЬ II. Часи дієслів групи Continuous. Часи дієслів групи Perfect (Active Voice).						
Змістовний модуль 2. Часи дієслів групи Continuous. Утворення та особливості вживання. Часи дієслів групи Perfect (Active Voice). Утворення та особливості вживання.						
Тема 3. Часи дієслів групи Continuous (Active Voice). Дієприкметник Participle II (форми).	10	6	6		4	
Тема 4. Часи дієслів групи Perfect (Active Voice). Утворення та особливості вживання у простих та складнопідрядних реченнях.	10	6	6		4	
Тема 5. Пасивний стан дієслів. Часи дієслів груп Indefinite, Continuous, Perfect (Passive Voice). Особливості вживання речень у пасивному стані. Сполучники. Складні речення.	22	12	12		10	

Назва змістових модулів і тем «Англійська мова»	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН					
	Денна форма					
	Обсяг годин Усього	Обсяг годин Аудиторних	у тому числі			
			Теоретичні лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольний модуль
1	2	3	4	5	6	7
Складносурядне речення. Складнопідрядне речення. Типи підрядних речень.						
Контроль модульний II: за змістовним модулем 2.						2
Разом за модулем II:	42	24	24	-	18	2
МОДУЛЬ III. Пасивний стан дієслів. Непряма мова. Узгодження часів.						
Тема 6. Непряма мова. Узгодження часів.	10	8	8	-	2	
Тема 7. Дієприкметники Participle I і Participle II (форми та функції). Дієприкметникові комплекси. Незалежний дієприкметниковий комплекс.	14	10	10	-	4	
Тема 8. Інфінітив, його форми та функції. Об'єктний інфінітивний комплекс. Суб'єктний інфінітивний комплекс. Прийменниковий інфінітивний комплекс. Герундій, його форми та функції. Герундіальні комплекси. Модальні дієслова.	16	12	12	-	4	2
Разом за модулем III:	40	30	30	-	10	2
МОДУЛЬ IV. Умовний спосіб. Аналітичне читання: тексти за фахом. Усна практика.						
Тема 9. Умовний спосіб.	10	8	8	-	2	
Тема 10. Аналітичне читання: тексти за фахом.	10	8	8	-	2	
Тема 11. Усна практика: Бесіда з теми творчого дослідження. Реферування автентичних текстів за фахом.	18	12	12	-	6	
Тема 12. Індивідуальне читання: Автентичні тексти за фахом (обсяг 600 000 друкованих знаків).	20	14	14	-	6	
Тема 13. Письмова практика. Особливості англійської пунктуації в академічному письмовому дискурсі. Структурні та змістовні аспекти наукових	14	10	10	-	4	

Назва змістових модулів і тем «Англійська мова»	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН					
	Денна форма					
	Обсяг годин Усього	Обсяг годин Аудиторних	у тому числі			
			Теоретичні лекції	Практичні	Самостійна робота	Контрольний модуль
1	2	3	4	5	6	7
есе, анотацій. Написання анотацій до наукових статей.						
<i>Контроль модульний IV:</i>						2
<i>РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ IV:</i>	72	52	52	-	20	2
<i>РАЗОМ ЗА МОДУЛЕМ I- IV:</i>	180	120	120	-	60	8

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.

Проблемні питання з граматики: Артиклі. Прийменники. Займенники.

Іменник та його категорії. Утворення множини іменників.

Присвійний відмінок. Прикметник. Ступені порівняння прикметників.

Прислівник. Ступені порівняння прислівників. Числівник.

Словотворення.

В англійській мові артикль – це особлива частка, це службова частина мови, що вживається з іменниками, вказує на їх визначеність або невизначеність та допомагає відрізнити їх від дієслів, прикметників та інших частин мови. В українській мові не існує відповідників цієї службової частки, тому артикль можна сприймати як невід'ємну частину іменника.

Займенник – частина мови, що позначає, але не називає предмети та особи прямо, їх властивості та відносини або дає їх тимчасову та просторову характеристику.

За своїм значенням займенники в англійській мові діляться на кілька груп: особові, присвійні, вказівні, зворотні, взаємні, питальні, відносні, неозначені, заперечні, розділові та універсальні.

Ступені порівняння прикметників. Більшість описових прикметників в англійській мові утворюють три ступені порівняння: звичайний (позитивний), вищий (або порівняльний) та найвищий. Ступінь порівняння не утворюється від відносних, присвійних, питальних та більшості кількісних прикметників та деяких прислівників.

Ступені порівняння прислівників.

Потрібно запам'ятати напам'ять:

Far – farther – farthest (далеко)

Far – further – furthest (далеко)

Badly – worse – worst (погано)

Little – less – least (мало)

Much – more – most (багато)

Well – better – best (добре)

ОДНОСКЛАДОВІ ПРИСЛІВНИКИ + EARLY

ЗВИЧАЙНИЙ СТУПІНЬ СТУПІНЬ	ПОРІВНЯЛЬНИЙ СТУПІНЬ	НАЙВИЩИЙ СТУПІНЬ
fast - швидко	faster - швидше	fastest - швидше за все (всіх)
late - пізно	later - пізніше	latest - пізніше всього (всіх)
soon - скоро	sooner - швидше	soonest - швидше за все (всіх)
hard - старанно	harder - старанніше	hardest - старанніше всього (всіх)
early - рано	earlier - раніше	earliest - раніше всього (всіх)

Числівники – це самостійна частина мови, що вказує на кількість предметів або їхній порядок. В англійському реченні числівники виступають у якості означення або іменної частини складного присудка, адже в англійській мові вони нерідко називаються кількісними прикметниками. Числівники англійської мови поділяються на **кількісні** та **порядкові числівники**.

Словотворення визначають як сукупність діючих у мові правил і способів утворення нових слів на базі тих, що вже існують в мові. У мовознавстві, як правило, виділяють наступні найважливіші способи утворення нових слів граматичним шляхом: афіксація, конверсія і словоскладення, кожен із яких включає ряд різновидів.

Афіксація є найбільш характерним способом, за допомогою якого нові слова утворюються шляхом приєднання префіксів (префіксальний спосіб), суфіксів (суфіксальний спосіб) і одночасно префікса і суфікса (префіксально-суфіксальний спосіб) до основ різних частин мови.

Префіксація. Префікси беруть участь, в основному, в утворенні нових слів у середині однієї частини мови.

Префікси можна підрозділяти на:

I. Продуктивні префікси

un- (nemployment); **pre-** (predetermine); **post-** (postgraduate);
re- (regressive); **counter-** (counteract); **anti-** (antisocial); **sub-** (subdivide);
inter- (interaction); **extra-** (extraordinary).

II. Малопродуктивні префікси

mis- (misinform); **out-** (output); **dis-** (discount); **co-** (cooperation); **in-, im-, ir-** (impossible, irregular, intangible); **en-** (enrich).

Суфікси є не тільки засобом утворення нових слів, а й засобом оформлення різних частин мови і, таким чином, поділяються на суфікси іменників, прикметників, дієслів і прислівників.

I. Суфікси іменників

-er (taxpayer); **-ist** (economist); **-ee** (employee); **-or** (debtor); **-ing** (marketing); **-ness** (business); **-ship** (ownership); **-th** (growth); **-age** (shortage); **-ance, -ence** (insurance, preference); **-al** (removal); **-ment** (employment); **-tion, -ation, -sion, -ion** (production, affirmation, possession).

II. Суфікси прикметників

-ish, -ed, -ly, -y, -less, -able, -ful, -al, -ive (homeless, useful, financial).

III. Суфікси дієслів

-ise, -ize, -en, -fy, -ify (organize, weaken, satisfy).

IV Суфікси прислівників

-ly, -ward (s) (efficiently, forward).

Конверсія — спосіб утворення нових слів, при якому зовнішня форма не змінюється, але слово переходить в інший граматичний розряд, отримуючи нові функції і нове значення.

іменник → **дієслово**: import — to import, progress — to progress;

прикметник → **дієслово**: wet — to wet, dry — to dry;

дієслово → **іменник**: to graduate — graduate, to remake — remake.

Словоскладення — це утворення нового слова шляхом поєднання основ двох чи трьох слів. Складні слова утворюють різні структурні типи, які відносяться до різних частин мови.

I. Складні іменники: breakstone, ship-building, bee-keeping, workforce.

II. Складні прикметники: self-sufficient, highly-developed, state-owned.

Для англійської мови утворення дієслів шляхом словоскладання не є характерним і складні слова зустрічаються рідко: **to whitewash, to babysit**.

Тема 2.

Часи дієслів групи Indefinite (Active Voice).

Порядок слів розповідного речення. Головні та другорядні члени речення.

Типи питальних речень. Дієприкметник Participle I (форми).

Порядок слів у реченні відіграє важливішу роль для англійської мови, аніж для української. В українській мові існує велика кількість різних префіксів, суфіксів та закінчень, що вказують на їх взаємозв'язок у реченні, тому їхнє положення може бути порівняно вільним.

Англійська мова відрізняється тим, що зв'язок між словами та їхні функції виражаються за допомогою їхнього **порядку в реченні**. Тому необхідно не міняти члени речення місцями (особливо підмет та додаток), так як це може призвести до зміни загального змісту речення.

Українська мова

Джейн дивилася цей фільм минулої неділі.

Цей фільм дивилася Джейн минулої неділі. (від перестановки підмета на додатку не змінюється загальний зміст речення)

Англійська мова

Jane watched this movie last Sunday. – Джейн дивилася цей фільм минулої неділі.

This movie watched Jane last Sunday. – Цей фільм спостерігав за Джейн минулої неділі.

Речення англійської мови можуть бути з **прямим** та **непрямим** порядком слів.

Прямий порядок слів

Direct Word Order (прямий порядок слів) в англійській мові використовується в розповідних реченнях (стверджувальних або ж заперечних). Особливістю прямого порядку слів є те, що підмет завжди стоїть перед присудковою частиною.

При **прямому порядку слів** в більшості випадків дотримується наступний порядок слів у реченні:

1. The Subject – підмет (Хто? Що?)

2. The Predicate – присудок (Що робить? В якому стані знаходиться? Ким або чим виявляється?)

3. Object – додаток (Кого? Чого? Що? Кому? Чому? Ким? Чим?)

4. Adverbial Modifier – обставина (Де? Коли? Як? Куди?)

I sent you a letter yesterday. – Я відправив тобі листа вчора.

They won't go with us to the party tomorrow. – Вони не підуть з нами на вечірку завтра.

Означення не враховується в даній схемі послідовності, так як може залежати як від підмета, так і від додатка, тому в реченні може займати різні положення.

Little Jenny plays with her friends every day. – Маленька Дженні грає зі своїми друзями кожен день.

Jack buys beautiful flowers for his wife every day. – Джек купує гарні квіти для своєї дружини кожен день.

Непрямий порядок слів

Indirect Word Order (непрямий порядок слів або інверсія) – порядок слів, в якому підмет стоїть **після** присудка або ж певної частини присудка. Деякі типи речень потребують використання саме непрямого порядку слів.

Непрямий порядок слів використовується в більшості питальних речень.

Перед підметом ставиться тільки частина присудка (допоміжне або модальне дієслово).

Didn't you go to the cinema yesterday? – Чи ти не ходив вчора у кіно?

Would you bring me some tea, please? – Не міг би ти принести мені чаю, будь ласка?

Is Francis working in his room at the moment? – Чи працює зараз Френсіс у своєму кабінеті?

Однак якщо присудок виражений смисловим дієсловом **to be** (бути) або **to have** (мати), то вони ставляться перед підметом та не потребують допоміжних дієслів. В сучасній англійській мові смислове дієслово **to have** частіше використовується з допоміжним дієсловом **do**.

Have you a pen? – У тебе є ручка?

Do you have a pen? – У тебе є ручка?

Is she at home now? – Вона зараз вдома?

Непряний порядок слів також використовується в реченнях, що починаються з **there** (конструкція *there is / there are*), де **there** використовується в якості вступу або формального підмета.

There is nothing funny in what I say. – Нема нічого кумедного в тому, що я кажу.

There worked a lot of people for that plant. – На тому заводі працювало багато людей.

There plays Jane with her son in the garden. – В саду грає Джейн зі своїм сином.

Непряний порядок слів використовується в реченнях, що починаються зі слова **here** (ось, тут). Однак якщо підмет виражений займенником, тоді використовується **прямий порядок слів**.

Here is your teddy. – Ось твій ведмедик.

Here comes my sister Monica. – Ось йде моя сестра Моніка.

Here is the house where Jack lives. – Це дім, в якому живе Джек.

Here he is! – Ось він!

Here we go! – Почнемо! Поїхали!

Непряний порядок слів зустрічається у другій частині складних речень після **so** (також як **i**) та **neither** (також **ne**). В такому випадку в залежній (підрядній) частині використовується таке ж саме допоміжне дієслово, як і в головній частині.

Jack didn't know how to repair that broken car, neither did we. – Джек не знав, як відремонтувати ту розбиту машину, не знали й ми.

Most of French are good at cooking and so are you, right? – Більшість французів готують добре, й ти також, чи не так?

Непряний порядок слів також використовується в простих окличних реченнях, що виражають побажання, напутні слова.

Be it so! – Да буде так!

May you never be sad! – Нехай ти ніколи не будеш сумувати!

May all your wishes come true! – Бажаю тобі, щоб всі твої мрії збулися!

Також **непряний порядок слів** використовується для більшої виразності речення або ж для смислового підкреслення певної частини речення. Це залежить не від типу речення, а більше від **бажання** та **намірів автора** і використовується в художній літературі. Часто непряний порядок слів вживається, коли на початок речення виноситься обставина.

Silently and attentively did the man listen to the priest. – Мовчки та уважно слухав чоловік проповідника.

In the dark wood with no paths stood and shouted two boys. – У лісі темному, без жодної стежинки, стояли та кричали два хлопчика.

Непряний порядок слів може бути використаним, якщо на початку речення стоять обставини **in vain** (даремно), **never** (ніколи), **little** (зовсім не), що передають негативне значення, а також слова **only** (тільки), **hardly** (навряд чи), **no sooner** (одразу після) тощо. В такому випадку слід використовувати допоміжне дієслово **do** в необхідній формі, якщо присудок виражений смисловим, а не допоміжним або модальним дієсловом.

In vain were we trying to find Mary in the wood. – Даремно ми намагалися знайти Мері у лісі.

Never before have I seen such beautiful park. – Ніколи до цього я не бачив такого гарного парку.

Little does he think that he doesn't need our help. – Він зовсім не думає, що потребує нашої допомоги.

Непрямий порядок слів зустрічається також після слів **so** (так), **thus** (таким чином), **now** (зараз, тоді), **then** (тоді, після), що стоять на початку речення. Якщо підмет виражений займенником, то у реченні використовується **прямий порядок слів**.

Now was the time to attack. – Тоді настав час для нападу.

So spent he his holidays in Paris. – Так (таким чином) він провів свою відпустку в Парижі.

Thus spoke Mr. Jameson standing near the door. – Так говорив містер Джеймсон, поки він стояв біля дверей.

Непрямий порядок слів може використовуватися після прислівників, що вказують на напрямок, наприклад, **in, out, down, away, up**, якщо вони стоять на початку речення.

Away ran children. – Діти утекли геть.

Down fell Peter. – Пітер впав вниз.

Up flew Kate's balloon. – Кулька Кейт летить вгору.

Якщо підмет виражений займенником, то в таких реченнях використовується **прямий порядок слів**.

I fell down. – Я впав.

It flew away. – Воно летіло геть.

Непрямий порядок слів також вживається в умовних реченнях без сполучників, якщо присудок підрядної частини виражений дієсловами **was, were, had, could** або ж **should**. З непрямым порядком слів речення звучать емоційніше та яскравіше.

Even was Ann starving, she would never ask for money. – Навіть якщо б Енн голодувала, вона б ніколи не попросила б грошей.

I would have felt better, had I stayed at home instead of going to school. – Я б почував себе краще, якщо б залишився вдома, а не пішов до школи.

Jack wouldn't take a taxi at night to go home, could he stay at our place. – Джек не викликав би таксі увечері, щоб поїхати додому, якщо б він міг залишитися у нас.

Тема 3.

Часи дієслів групи Continuous (Active Voice).

Дієприкметник Participle II (форми)

Дієприкметник – це безособова форма дієслова, що передає ознаку предмета за дією та відповідає на питання **»який?«** та **»що роблячи?«**. Дієприкметник не змінюється за категоріями числа, особи та способу, також він не має ступенів порівняння. В залежності від контексту у реченні англійський дієприкметник може відповідати дієприкметнику та дієприслівнику в українській мові, однак часто воно передається підрядним реченням.

Що роблячи? (як дієприслівник української мови)

I always sing while doing housework. – Я завжди співаю, пораючись по дому.

Який? (як дієприкметник української мови)

I have read a story written by my son. – Я прочитав оповідь, написану моїм сином.

Частка **not** завжди ставиться перед дієприкметником, до якого належить.

Not being able to swim, Ann was afraid to get in the water. – Не вміючи плавати, Енн боялася заходити у воду.

She was looking out the window not paying attention to our conversation. – Вона дивилася у вікно, не звертаючи уваги на нашу розмову

Форми дієприкметника:

Tense	Active Voice	Passive Voice
Participle I Indefinit неозначений дієприкметник	eating дієслово з -ing	Being eaten being + Participle II
Participle I Perfect доконаний дієприкметник	Having eaten having + Participle II	having been eaten having been + Participle II

Неозначений дієприкметник (Indefinite Participle 1) в активному та пасивному станах вказує на дію, що відбувається одночасно з іншою дією, вираженою дієсловом-присудком. Також цей дієприкметник може вказувати на дію, що не залежить від певного часу взагалі або ж її час невідомий.

Активний стан

Who is this crying boy? – Хто цей хлопчик, що плаче?

While listening to his stories, Kate couldn't help laughing. – Слухаючи його розповіді, Кейт не могла стримати сміх.

Пасивний стан

Being written in pencil the text was difficult to read. – Було складно читати текст, так як він був написаний олівцем.

Being left alone in the house Ann didn't know what to do. – Енн, яку залишили одну вдома, не знала, що їй робити.

Доконаний дієприслівник (Perfect Participle 1) в активному та пасивному станах вказує на дію, що відбулася або протікала до іншої дії, вираженої дієсловом-присудком.

Активний стан

Nancy and Mark, having washed their hands, sat down at the table. – Ненсі та Марк вимили руки та сіли за стіл.

Having been friends at school we still keep in touch. – Ми були друзями в школі та до цих пір підтримуємо зв'язок один з одним.

Пасивний стан

Having been cheated once Michael doesn't trust anyone. – Так як Майкла вже один раз обдурили, він нікому не довіряє.

Not having been informed beforehand I didn't know when to come to the meeting. – Так як мені не сповістили заздалегідь, я не знав, коли приходити на збори.

В якості обставини

Англійські дієприкметники в реченні також можуть вживатися у якості обставини часу, причини, порівняння. Без сполучників використовується дієприкметник **теперішнього часу**, а також його форми **доконаного виду** та **пасивного стану**.

Having finished the task Jack could go home. – Виконавши завдання, Джек міг йти додому.

Reading a newspaper she didn't pay attention to her children. – Читаючи газету, вона не звертала увагу на своїх дітей.

Having been broken in several places the vase was thrown away. – Вазу викинули, так як вона була розбита в декількох місцях.

Дієприкметник минулого часу у реченні виступає у якості обставини, коли стоїть після сполучників **when** (коли), **while** (в той час як), **if** (якщо), **as if** (ніби), **as though** (неначе), **though** (хоча).

He fell as if hit by someone. – Він впав, неначе його хтось вдарив.

When questioned about her boyfriend Kate blushed. – Коли її запитали про її хлопця, Кейт залилася червоним.

He told me his secret which, if discovered by others, would destroy his life. – Він розповів мені свій секрет, що зруйнує його життя, якщо інші про нього дізнаються.

Participle II

Дієприкметник минулого часу має лише пасивну форму і перекладається як дієприкметник минулого стану на українську мову.

Дієслово в Past Participle називається ще й дієсловом у 3 формі.

to give (давати) – given (даний)

to teach (навчати) – taught (навчений)

У реченні дієприкметник минулого часу може виконувати такі функції:

1. Іменної частини складеного присудка після дієслів: **to be** (бути), **to feel** (відчувати), **to look** (виглядати), **to get** (отримувати), **to become** (ставати) та ін:

My car **is broken**. – Моя машина зламана.

He **looked scared**. – Він виглядає переляканим.

2. Означення. При цьому дієприкметник може розташовуватися як перед іменником, так і після нього:

Fred looked at the table **filled** with food. – Фред поглянув на стіл, наповнений їжею.

Fred looked at the **filled** by someone table with food. – Фред поглянув на стіл, що був наповнений їжею.

3. Обставину часу або обставину причини. В таких випадках дієприкметник відповідає на питання *коли?* або *чому? за якої причини?*:

When **gone** to his friend nobody opened door. – Коли він приїхав до свого друга, ніхто не відкрив двері.

Played football he didn't do his homework. – Оскільки він грав у футбол, то не зробив домашнє завдання.

4. Складного додатка з іменником в загальному відмінку або займенником в об'єктному:

He heard his name **mentioned**. – Він почув, що було названо його ім'я.

I want the work **done** soon. – Я хочу, щоб робота була скоро зроблена.

Дієслово **to have** у зв'язці з дієприкметником минулого часу у ролі складного додатка означає, що дія відбувається не самим підметом (тобто тим, хто говорить), а кимось іншим:

She **had** her nails **done**. – Їй підстригли нігті.

I **had** my car **repaired**. – Мою машину відремонтували.

Тема 4.

Часи дієслів групи Perfect (Active Voice). Утворення та особливості вживання у простих та складнопідрядних реченнях.

PERFECT TENSES ГРУПА ПЕРФЕКТНИХ (ЗАВЕРШЕНИХ) ЧАСІВ

Present Perfect утворюється за допомогою have та Participle II дієприкметника минулого часу (правильні дієслова – Ved; неправильні дієслова – III форма дієслова).

Стверджувальна форма		Заперечна форма		Питальна форма	
I	have come	I	have not come	Have I	come ?
you		you	has not come	Have you	
He	has come	He		Has he	
She		She		she	
It		It		it	
We	have come	We	have not come	Have we	
You		You		you	
They		They		they	

Present Perfect перекладається на українську мову дієсловом минулого часу (як і Past Simple). Однак на відміну від часу Past Simple, який виражає дію що відбувалась в певний період або момент в минулому, Present Perfect виражає дію, що вже відбулася до теперішнього моменту та пов'язана з ним.

Вживання

а) Present Perfect вживається для підкреслення результату тієї чи іншої дії

Example: I've sent a lot of letters.

He has collected all the data.

б) Present Perfect вживається для вираження дії, що відбулася в період часу, який ще не закінчився (часто з обставинами часу today, this morning, this week, this winter, etc.):

Example: Have you seen Jim this morning?

в) Present Perfect вживається для вираження дії, що відбулася в минулому, відбувається до теперішнього моменту часу і пов'язана з ним (часто з обставинами lately, recently, for two hours, up to now, for a long time, since) або відбулася в минулому і до теперішнього часу ще не закінчилася:

Example: I haven't seen Jim for two years.

He has known me since 1991.

Порівняйте: He has worked for the company all his life (і продовжує працювати). He worked for the company all his life (але вже не працює).

г) Present Perfect вживається в реченнях з прислівниками неозначеного часу (ever, never, just already, yet etc.):

Example: Have you ever been to Kyiv?

I've already read the book.

I've never been there.

He's just come.

Present Perfect не вживається з обставинними словами та словосполученнями, які уточнюють час минулої дії, наприклад: yesterday вчора, the day before yesterday позавчора, last week (month, year) минулого тижня (місяця, року), an hour ago годину тому, two days ago два дні тому, on Monday у понеділок, in July у липні, in 2013 у 2013 році тощо, а також у запитаннях з питальним словом when. З такими обставинами часу вживається Past Indefinite:

Example: She went two days ago.

Вона поїхала два дні тому.

When did you see her?

Коли ви бачили її?

У підрядних реченнях часу й умови Present Perfect вживається для вираження дії, що закінчилась до певного моменту в майбутньому:

Example: I cannot let you go till you have heard me.

Я не можу відпустити вас, поки ви не вислухаєте мене.

You won't go till you have told me all.

Ви не підете, поки не розповісте мені все.

When you have found the land where there is happiness, I will join you there.

Коли ви знайдете країну, де є щастя, я приєднаюсь до вас там.

У цьому разі Present Perfect перекладається на українську мову майбутнім часом.

Past Perfect утворюється з усіма особами за допомогою had + Participle II. В усному мовленні замість had вживається переважно скорочена форма 'd (апостроф + d), яка на письмі приєднується до підмета:

Example: He hadn't worked.

Hadn't he worked?

Past Perfect вживається для вираження дії, яка відбувалася чи відбулася до якогось певного моменту у минулому. Цей момент у минулому може бути виражений:

а) вказівкою на момент часу за допомогою прийменника by.
Example: I had already drawn up the contract by Tuesday.

б) за допомогою складнопідрядного речення, причому Past Perfect може вживатися і в головному реченні, і в підрядному, залежно від того, яка дія відбувалася раніше:

Example: After she had finished typing the letter, she sent it by fax.

The carrier had delivered the package before I came.

У підрядних реченнях часу і умови Past Perfect вживається для вираження передминулої дії, що була майбутньою стосовно минулого:

Example: She said that she would go home as soon as she had passed all her exams.

Вона сказала, що поїде додому, як тільки складе екзамени (вона складе всі екзамени до від'їзду, а від'їзд був майбутньою дією у момент мовлення).

He would sit with her tonight after Mat had gone.

Він сидітиме з нею сьогодні ввечері, після того як Мет поїде.

У цьому разі Past Perfect перекладається на українську мову майбутнім часом.

Future Perfect утворюється за допомогою will have + Participle II. Питальні речення утворюються шляхом винесення допоміжного дієслова will перед підметом.

Future Perfect вживається відносно рідко, коли потрібно підкреслити, що та або інша дія буде закінчена до якогось певного моменту в майбутньому:

Example: Our manager will have advised you before you leave.

You will have received the fax by 5 o'clock.

У підрядних реченнях часу та умови замість Future Perfect вживається Present Perfect.

Example: Her room will be ready before she has finished her tea.

Її кімната буде готова, перш ніж вона закінчить пити чай.

We'll get a new flat when they have built the house.

Ми одержимо нову квартиру, коли вони збудують цей будинок.

A **perfect** verb form generally shows the time of an event as being earlier than some other time (past, present or future). However, the perfect form does not only show the time of an event. It also shows how the speaker sees the event – perhaps as being connected to a later event, or as being completed by a certain time. Because of this, grammar often talks about «perfect aspect» rather than «perfect tenses».

Тема 5.

Пасивний стан дієслів. Часи дієслів груп Indefinite, Continuous, Perfect (Passive Voice). Особливості вживання речень у пасивному стані.

Сполучники. Складні речення. Складносурядне речення.

Складнопідрядне речення. Типи підрядних речень.

The Passive is used:

When the agent (= the person who does the action) is unknown, unimportant or obvious from the context.

Jane was shot. (We don't know who shot her.)

This church was built in 1815. (unimportant agent)

He has been arrested. (obviously by the police)

To make more polite or formal statements.

The car hasn't been cleaned. (more polite)

(You haven't cleaned the car. – less polite)

When the action is more important than the agent, as in processes, instructions, events, reports, headlines, news items, and advertisements.
people were killed in the earthquake.

To put emphasis on the agent.

The new library will be opened by the Queen.

The Passive is formed:

With the appropriate tense of the verb to be + past participle		
Active Voice	Passive Voice	
Present Simple	He delivers letters.	Letters are delivered.
Past Simple	He delivered the letters.	The letters were delivered.
Present Perfect	He has delivered the letters.	The letters have been delivered.
Future Simple	He will deliver the letters.	The letters will be delivered.
Past Perfect	He had delivered the letters.	The letters had been delivered.
Present Continuous	He is delivering the letters.	The letters are being delivered.
Past Continuous	He was delivering the letters.	The letters were being delivered.
Infinitive	He has to deliver the letters.	The letters have to be delivered.
Modals	He may deliver the letters.	The letters may be delivered.
(Modal + be + past participle)	He must deliver the letters.	The letters must be delivered.

Changing from Active into Passive

The object of the active verb becomes the subject in the new sentence. The active verb changes into a passive form and the subject of the active verb becomes the agent. The agent is introduced with by or it is omitted.

	Subject	Verb	Object	(agent)
Active	Picasso	Painted	that picture.	
Passive	That picture	was painted		by Picasso.

After modal verbs (will, can, must, have to, should, may, ought to) we use be + past participle.

You can use the machine for cutting bread.

The machine can be used for cutting bread.

Тема 6.

Непряма мова. Узгодження часів.

Пряма мова :

She said: «I'm hungry.» – Вона сказала: «Я голодна».

He said: «I'm going to play football.» – Він сказав: «Я збираюся грати у футбол».

Непряма мова не вимагає використання лапок та коми, оскільки вона передає зміст прямої мови. Перед використанням прямої мови може використовуватися сполучник *that*, але це не є обов'язковим:

She said that she was hungry. – Вона сказала, що вона голодна.

He said he was going to play football. – Він сказав, що збирається грати у футбол.

Під час передачі непрямої мови змінюється час підрядного речення. Це називається узгодженням часів. Як правило, при переході прямої мови у непряму, відбувається «відкочування» часу назад. Зміна часів у непрякій мові:

Час у прямій мові	Змінюється на час у непрякій мові
Present Simple	Past Simple
Past Simple	Past Perfect
Future Simple	Future Simple in the Past
Present Continuous	Past Continuous
Past Continuous	Past Perfect Continuous
Future Continuous	Future Continuous in the Past
Present Perfect	Past Perfect
Future Perfect	Future Perfect in the Past
Present Perfect Continuous	Past Perfect Continuous
Future Perfect Continuous	Future Perfect Continuous in the Past

Past Perfect та **Past Perfect Continuous** не змінюються. **Past Simple** також не змінюється на **Past Perfect** якщо вказана точна дата:

*He said: «I **was** born in 1970.»* – Він сказав: «Я народився у 1970 році».

*He said that he **was** born in 1970.* – Він сказав, що народився у 1970 році.

При переході прямої мови у непряму також змінюються й деякі займенники, прислівники часу та місця:

Пряма мова	Непряма мова
this	that
these	those
now	then
today	that day
tomorrow	next day
the day after tomorrow	2 days later
yesterday	the day before
the day before yesterday	2 days before
ago	before
here	there
this week	that week
last week	the week before
two days ago	two days before
next week	the next week

Приклади:

Пряма мова	Непряма мова
She told me: «I'm playing chess.» <i>Вона сказала мені: «Я граю в шахи».</i>	She told me (that) she was playing chess. <i>Вона сказала мені, що грає в шахи</i>
They said: «We will be waiting for you.» <i>Вони сказали: «Ми будемо чекати на вас».</i>	They said (that) they would be waiting for us. <i>Вони сказали, що будуть чекати на нас.</i>
Jack said: «Today I'm playing football.» <i>Джек сказав: «Сьогодні я граю у футбол».</i>	Jack said (that) he was playing football that day. <i>Джек сказав, що він грає у футбол в цей день.</i>
Mary said: «I will come tomorrow.» <i>Мері сказала: «Я буду завтра».</i>	Mary said (that) she would come next day. <i>Мері сказала, що вона прийде наступного дня (завтра).</i>

Запитання у непрякій мові

У непрякій мові питання мають прямий порядок слів, а знак питання в кінці речення замінюється на крапку.

У загальних питаннях головне та підрядне речення з'єднуються сполучниками *if* або *whether*:

She asked: «Have you seen my score?» – Вона запитала: «Ви бачили мої ноти?»

*She asked them **if** they had seen her score. – Вона запитала їх, чи бачили вони її ноти.*

У спеціальних запитаннях у непрякій мові головне та підрядне речення з'єднуються питальним словом: *l*

She asked: «Where are you heading?» – Вона запитала: «Куди ти направляєшся?»

*She asked me **where** I was heading. – Вона запитала мене, куди я направляюсь.*

Наказові речення в непрякій мові

В таких реченнях використовуються слова *to say, to tell, to order, to ask, to beg*, а дієслово в наказовому способі змінюється у форму інфінітива:

Mother told son: «Clean this table.» – Мати сказала сину: «Прибери цей стіл».

*Mother told son **to** clean that table. – Мати сказала сину прибрати цей стіл.*

Тема 7.

Дієприкметники Participle I і Participle II (форми та функції). Дієприкметникові комплекси. Незалежний дієприкметниковий комплекс.

Оглядова таблиця форм дієприкметника

Часова форма	Форми, що утворені від перехідного дієслова		Форми, що утворені від неперехідного дієслова	
	Активний стан Active Voice	Пасивний стан Passive Voice	Активний стан Active Voice	Пасивний стан Passive Voice
Present Participle	asking	being asked	running	-----
Past Participle	-----	asked	-----	-----
Perfect Participle	having asked	having been asked	having run	-----

Абсолютний дієприкметниковий комплекс

Перша частина комплексу — іменник у загальному відмінку, друга частина — дієприкметник (Present Participle, Perfect Participle або Past Participle).

Комплекс виступає в реченні в ролі обставини і звичайно відокремлюється від іншої частини речення комою.

The morning being cold, Nick put on his overcoat (обставина причини). –

Оскільки ранок був холодним, Нік одягнув пальто.

The rain having stopped, they went on with their work (обставина часу).

Коли дощ ущух, вони продовжили роботу.

Time permitting, I'll come next week (обставина умови). –

Якщо час дозволить, я приїду наступного тижня.

Відокремлені дієприкметникові конструкції звичайно перекладають на українську мову підрядними реченнями.

1.2 Функції дієприкметника та конструкцій з ним в реченні
Дієприкметник у реченні може виконувати ті самі функції, що й прикметники і прислівники.

Present and Past Participle виконують в реченні такі функції:
означення: There's a broken desk in our classroom. Let's repair it. The sleeping children didn't hear when their father came home. Lost time is never found again.

Дієприкметник також входить до складу означального дієприкметникового звороту, який завжди йде за означуваним словом: Here's a place set for you.

предикатива: I'm very much obliged to you. Is the door locked? A page is missing from the book.

Від цієї функції слід відрізняти ті випадки, коли дієприкметник, сполучаючись з допоміжним дієсловом, утворює складні форми часу і стану: What are you doing? Many new houses have been built in our town.

обставини (звичайно у формі дієприкметникового звороту):

а) обставини часу: Coming to the stadium they found the game in full swing. Be careful while crossing the street.

б) обставини способу дії або порівняння: »No,» he answered shaking his head. Talking and laughing the pupils ran out of the classroom.

в) обставини причини: Not knowing what to say he kept silent. Being well-prepared he answered readily. Having plenty of time I didn't hurry.

Дієприкметник у функції обставини звичайно відповідає в українській мові дієприслівнику або дієприслівниковому звороту.

Entering the room he... — Увійшовши (заходячи) до кімнати, він...

Being ill she... — Будучи хворою (оскільки вона була хвора)...

Having written the letter he... — Написавши листа, він...

1.3 Абсолютні дієприкметникові конструкції та їх функції

Незалежні дієприкметникові комплекси (Absolute Participial Constructions)

1. До незалежних дієприкметникових комплексів належать: незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника – The Nominative Absolute Participial Construction; незалежний дієприкметниковий комплекс з прийменником – The Prepositional Absolute Participial Construction.

2. Незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника становить автономну одиницю речення, що складається з іменника у загальному відмінку або займенника у називному відмінку плюс Present або Past Participle, що виражає дію, яку виконує або якої зазнає особа чи предмет, позначений цим іменником або займенником. Незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника як автономна одиниця речення відокремлюється комою або крапкою з комою; іменник у загальному відмінку або займенник у називному відмінку не є підметом речення:

The work completed, he had three months' leave. – Коли робота була завершена, він одержав тримісячну відпустку.

The work completed – це незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника. Він складається з іменника у загальному відмінку the work і Past Participle completed, що виражає дію, якої зазнає іменник the work. Цей іменник не є підметом речення. Підметом речення є займенник he.

3. незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника виконує в реченні функції:

а) Обставини часу і перекладається українською мовою підрядним реченням часу:

A chapter having been read through twice, the books were closed and the girls examined. – Коли розділ був прочитаний двічі, книги закрили, і дівчаток проекзаменували.

б) Обставини причини і перекладаються на українську мову підрядним реченням причини:

It being too late, we took our coats and went home. –

Ми взяли свої пальта і пішли додому, тому що було все дуже пізно.

в) Супровідних обставин; у цій функції незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника ставиться переважно наприкінці речення і перекладається українською мовою дієприслівниковим зворотом або окремим реченням у складносурядному реченні:

The old man sat silent, his head bent. – Старий сидів мовчки, опустивши голову.

They lived the life of normal suburban children, school and holidays passing in a gentle rhythm. – Вони жили життям нормальних приміських дітей; навчання і канікули йшли своїм розміреним ритмом.

г) Обставини умови; у цій функції незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника трапляється рідко, в основному з дієприкметниками теперішнього часу permitting (від дієслова permit дозволяти, давати можливість) і failing (від дієслова fail зазнати невдачі, не зробити ухилитися); перекладається українською мовою підрядним реченням умови:

Our plan failing, we won't complete our work in time. – Якщо наш план зазнає невдачі, ми не завершимо роботу вчасно.

The weather permitting, we shall go yachting tomorrow. – Якщо погода дозволить, ми попливемо завтра на яхті.

4. Незалежний дієприкметниковий комплекс з прийменником вводиться прийменником with, становить автономну одиницю речення, виконує в реченні функцію супровідних обставин і перекладається на українську мову дієприслівниковим зворотом або окремим реченням у складнопідрядному реченні:

Maggie had started up and sat down again, with her heart beating violently ... (Eliot) – Меггі піднялася, потім знову сіла, її серце сильно билось. (Еліот)

He had ceased to gesticulate, he was standing, with his arms crossed and his head bent. – Він перестав жестикулювати і стояв, схрестивши руки і опустивши голову.

Тема 8.

Інфінітив, його форми та функції. Об'єктний інфінітивний комплекс. Суб'єктний інфінітивний комплекс. Прийменниковий інфінітивний комплекс. Герундій, його форми та функції. Герундіальні комплекси. Модальні дієслова з перфектним інфінітивом.

The Use of the Objective Infinitive Complex (Вживання об'єктного інфінітивного комплексу)

Об'єктний інфінітивний комплекс вживається:	
• після дієслів, які виражають сприймання за допомогою органів чуття:	
to see, to hear, to feel, to watch, to observe, to notice etc.	<i>I <u>saw</u> her enter the house. I <u>didn't hear</u> you come in.</i>
• після дієслів, які виражають наміри та бажання:	
To want, to wish, to desire, to like, to dislike, to hate, to intend, to should/would	<i>She <u>wishes</u> the work to be done at once. I <u>like</u> people to tell the truth.</i>

like	
після дієслів, які виражають припущення:	
To consider, to believe, to think, to find, to know, to expect, to suppose.	<i>We <u>consider</u> him to be the best student of our group.</i> <i>I <u>suppose</u> him to be about thirty.</i>
після дієслів, які виражають наказ, прохання, дозвіл:	
To order, to ask, to request, to allow, to permit, to advise, to recommend, to cause, to force, to force, to make, to let.	<i>The manager <u>ordered</u> the documents to be signed.</i> <i>We <u>made</u> George work.</i>

The Subjective Infinitive Complex (Суб'єктний інфінітивний комплекс)

Суб'єктний інфінітивний комплекс складається з двох частин.

Перша частина – іменник у загальному відмінку або особовий займенник у називному відмінку.

Друга частина комплексу – інфінітив, що виражає дію, яку виконує або якої зазнає особа чи предмет, позначений іменником або займенником.

Через те, що до складу комплексу входить інфінітив, а весь комплекс виконує в реченні роль підмета (subject), він називається суб'єктним інфінітивним комплексом.

The chief was heard to speak over the telephone.

(Було чути, як шеф розмовляє по телефону.)

THE CHIEF	WAS HEARD	TO SPEAK OVER THE TELEPHONE
I частина комплексу		II частина комплексу
The Subjective Infinitive Complex		

У суб'єктному інфінітивному комплексі інфінітив вживається з часткою *to* після всіх дієслів.

The Use of the Subjective Infinitive Complex (Вживання суб'єктного інфінітивного комплексу)

Суб'єктний інфінітивний комплекс вживається з наступними групами дієслів:	
Дієслова, які виражають сприймання за допомогою органів чуття (в пасивному стані):	
to see, to hear, to feel, to watch, to observe, to notice etc.	<i>The rider <u>was seen</u> to disappear in the distance.</i>
Дієслова, які виражають припущення, думку, сподівання (в пасивному стані):	
to think, to consider, to know, to expect, to believe, to suppose etc.	<i>I <u>was supposed</u> to meet him.</i>

to say, to report.	<i>He <u>is said</u> to write a new report.</i>
• Дієслова, які виражають припущення (в активному стані):	
to seem, to appear, to happen, to chance, to turn out, to prove.	<i>Selma <u>had chanced</u> to look into her new office.</i>
• Дієслова, які виражають наказ, прохання, дозвіл, примус (в пасивному стані):	
to order, to ask, to request, to allow, to permit, to make, to cause, to force etc.	<i>Jack <u>was made</u> to sign the agreement.</i>

Тема 9. Умовний спосіб

Умовні конструкції нульового типу

Zero Conditional (умовне речення нульового типу) – умовне речення, що передає загальні істини, природні або наукові факти, правила або ж часто повторювані події, що стали правилом. В таких реченнях сполучник підрядності *if* (якщо) може бути замінений на *when* (коли). В умовних реченнях нульового типу завжди використовується Present Simple як в головному, так і в підрядному реченні.

Умовні конструкції першого типу

First Conditional (умовне речення 1-го типу) – умовне речення, що виражає реальну або дуже ймовірну ситуацію в теперішньому або майбутньому часі.

В умовних реченнях 1-го типу в підрядній частині завжди використовується час Present Simple, а в головній частині, в залежності від ситуації, може використовуватися Future Simple, спонукальний спосіб або ж модальні дієслова *can, must, may* тощо з інфінітивом без частки *to*.

- **Future Simple**

- *If I like this dress, I'll definitely buy it.* – Якщо мені подобається ця сукня, я її обов'язково придбаю.
- *Your feet will hurt if you wear these uncomfortable shoes.* – У тебе будуть боліти ноги, якщо ти будеш носити ці незручні туфлі.
- *If Jack decides to move to Florida, we will never see him again.* – Якщо Джек вирішить переїхати до Флориди, ми його більше ніколи не побачимо.

- **Спонукальний спосіб**

-

Умовні конструкції 2-го типу

Second Conditional (умовне речення 2-го типу) – умовне речення, що передає нереальну ситуацію в теперішньому часі. Підрядне речення передає уявну ситуацію, що суперечить фактам в теперішньому часі, тому така ситуація неможлива або маловірогідна в теперішньому або майбутньому часі.

В умовних реченнях 2-го типу в підрядній частині завжди використовується Past Simple, причому дієслово **were** (а не **was**) використовується для всіх осіб. В головній частині таких речень використовуються модальні дієслова *would, could, might* з інфінітивом дієслова **без частки to**. В таких реченнях не можна замінювати сполучник **if** на **when**.

- *If I were him, I would never do that.* – Якщо б я був на його місці, я б ніколи так не робив.

- *Jack could be happy if he married Janice.* – Джек був би щасливим, якщо б одружився з Дженіс.

Умовні конструкції 3-го типу

Third Conditional (умовне речення 3-го типу) – умовне речення, що виражає нереальну ситуацію в минулому та її нереальні наслідки, тобто ця уявна ситуація так і не відбулася. В більшості випадків умовні конструкції 3-го типу передають відтінок докори, критики, прикrostі через щось, що не було виконано у минулому.

В умовних реченнях 3-го типу в підрядній **if**-частині використовується час **Past Perfect**, а також інколи **Past Perfect Continuous**, а в головній частині – модальні дієслова **would, could, might** з формою доконаного інфінітиву без частки **to**. В таких реченнях сполучник **if** не можна замінити на **when**.

- *You could have passed your exam if you had studied harder.* – Ти б пройшов свій екзамен, якщо б вчився старанніше. (але ти не вчився старанно, тому завалив екзамен)
- *If they had asked me for help, I would have helped them.* – Якщо б вони мене попросили про допомогу, я б їм допоміг (але вони не просили, тому я не допоміг)

Змішані умовні конструкції

Mixed Conditionals (умовні речення змішаного типу) – умовні речення, в яких ситуації або дії в підрядній та головній частинах відносяться до різних часів. Між собою можуть змішуватися тільки **умовні речення 2-го та 3-го типів**. Існує два види змішаних умовних речень.

В **першому виді змішаних речень** певна умова в підрядній **if**-частині відноситься до минулого часу, а результат в головному реченні – до теперішнього часу. В такому випадку в підрядному **if**-реченні використовується час **Past Perfect** (як в **third conditional**), а в головному – модальні дієслова **would, could, might** з формою простого інфінітиву без частки **to** (як в **second conditional**).

- *If I had got that job, I could be rich now.* – Якщо б я отримав ту роботу, я б був зараз багатим.
- *If we had taken a map, we wouldn't be lost now.* – Якщо б ми взяли мапу, ми б зараз не загубилися.
- *They might be still together if they hadn't moved to different countries.* – Вони б до сих пір були разом, якщо б не роз'їхалися до різних країн.

В **другому типі змішаних речень** умова в підрядній **if**-частині не відноситься до конкретного часу, а є загальною постійною характеристикою чогось. Однак, результат або наслідки такої умови відбулися в минулому. В такому випадку в підрядному **if**-реченні використовується час **Past Simple** (як при **second conditional**), а в головному – модальні дієслова **would, could, might** з формою доконаного інфінітиву без частки to (як при **third conditional**).

- *I wouldn't have helped you if we weren't friends.* – Я б тобі не допомагала, якщо б ми не були друзями.
- *If I spoke French, I could have been appointed to that position.* – Якщо б я розмовляв французькою, мене б призначили на цю посаду.

Тема 10.

Аналітичне читання: тексти за фахом

На матеріалі спеціально підібраних текстів розвиваються окремі навички мовленнєвої дії, необхідні для розуміння тексту, який аналізується. Потім на цій основі переходять до практики аналізу текстів приблизно такого ж рівня

складності. Інший напрямок полягає в аналізі текстів, мовного матеріалу, які раніше спеціально не опрацьовувались. Заняття з аналізу художнього тексту є також хорошим засобом контролю, тому що дає змогу перевірити не тільки практичне володіння мовою, але й знання, отримані з теорії мови, яка вивчається.

Через текст аспірант не тільки отримує можливість спостерігати за використанням мови у побуті, але й ознайомитись із конкретними умовами життя носіїв мови, яка вивчається, уявити соціальну атмосферу певного періоду часу, довідатись про нові для нього історичні факти та культурологічні досягнення.

На заняттях в аудиторії рідко проводиться повний цикл роботи над аналітичним читанням певна частина здійснюється під час самостійної роботи. На самому занятті, після контрольного перечитування тексту, здебільшого проводиться тільки лексико-граматичний аналіз складних місць, які аспіранти не змогли зрозуміти самостійно або зрозуміли невірно.

Одним із найважливіших завдань аналітичного читання в аудиторії є формування у аспірантів вміння легко і швидко визначати, в першу чергу, суб'єкт і предикат висловлювання та інші його складові частини, спираючись на формальні елементи.

Тема 11.

Усна практика: Бесіда з теми творчого дослідження.

Реферування автентичних текстів за фахом.

Методики реферування професійно-тематичних та наукових джерел. Методи реферування з перекладом. Пропонуються методики реферування та проводиться аналіз основних підходів до перекладу, їх характеристика і відмінності. Розглядаються методи реферування з перекладом.

Тема 12.

Індивідуальне читання:

Автентичні тексти за фахом (обсяг 600 000 друкованих знаків).

Тема 13.

Письмова практика

Особливості англійської пунктуації в академічному письмовому дискурсі. Структурні та змістовні аспекти наукових есе, анотацій. Написання анотацій до наукових статей.

Анотація (від латинського *annotatio* – примітка) – коротка характеристика книги, статті, що викладає її зміст і, інколи, дає оцінку, допомагає читачеві орієнтуватися в літературі з того чи іншого питання і полегшує роботу аспірантів.

Існує кілька видів анотації. Анотації за змістом і призначенням можуть бути довідковими, описовими, реферативними, рекомендаційними і критичними. Особлива увага приділяється описовим анотаціям, тому що вміння їх писати необхідне науковцям у написанні статей, а також для обробки друкованої інформації на рідній чи іноземній мові і при оформленні записок до дисертаційних робіт. Описова анотація містить від 3 до 10 речень (60-100 слів). Анотація, що підсумовує зміст тексту, може бути дуже короткою і складатися з 1-2 речень].

Працюючи над написанням анотації, варто дотримуватися трьох основних вимог:

1. анотація повинна відображати ідею усього тексту, а не окремих його частин

2. матеріал бажано намагатися представити у безособовій формі і вона повинна не містити власних думок та вражень

3. анотація має бути стислою версією статті, написаною власними словами

4. текст анотації повинен мати чітку структуру, де вказується про що йдеться у статті, що саме було досліджено і розглянуто, з яких частин вона складається і кому може бути цікава ця інформація.

Для написання анотації важливо добре розуміти матеріал, який опрацьовується, тому варто розглянути етапи роботи над текстом.

1. Перегляньте статтю, прочитайте заголовок, підзаголовки, перший абзац, перше речення кожного абзацу і останній абзац. У разі відсутності підзаголовків, самостійно поділіть текст на абзаци. Спробуйте зрозуміти про що йдеться у тексті і визначити тип тексту. Перекладіть невідомі слова, якщо вони допоможуть зрозуміти головну ідею.

2. Прочитайте статтю, підкресліть важливу інформацію і зробіть помітки.

3. Запишіть ключові факти своїми словами. Знайдіть інформацію, що підтверджує ці ключові факти, але не вдавайтесь у деталі.

4. Стисло викладіть висновки, що зробив автор, одним реченням.

5. Почніть писати анотацію, користуючись власними записами, не заглядаючи в оригінал.

6. Перечитайте анотацію, переконайтесь, що вона написана власними словами і перевірте помилки [7].

Для написання анотації використовуються різні кліше (key patterns) для того, щоб полегшити систематизацію інформації і допомогти дотримуватись стилю викладу і правил написання анотації декілька кліше:

1. The article (paper, book, etc.) deals with...	1. Ця стаття (робота, книга тощо) стосується...
2. As the title implies the article describes...	2. Згідно з назвою, у статті розглядається...
3. It is specially noted...	3. Особливо варто відмітити...
4. A mention should be made...	4. Згадується...

5. Basic information on ... is presented.	5. Надається основна інформація про ...
6. The text gives a valuable information on...	6. Текст надає цінну інформацію щодо ...
7. The paper consists of ...parts (chapters). The paper contains the following parts:	7. Робота складається з ... частин (розділів). Робота складається з наступних частин:...
8. The article is of great help to ...	8. Ця стаття стане у нагоді...
9. The article is of interest to...	9. Ця стаття становить інтерес для...
10. It (the article) gives a detailed analysis of ..., contains the data on...	10. Стаття дає детальний аналіз..., містить дані про...
11. Special attention is given (paid) to...	11. Особлива увага приділяється...
12. It should be stressed (emphasized) that...	12. Варто зазначити (підкреслити), що ...
13. The method proposed ...	13. Запропонований метод...

Дотримання стилістичних норм реалізується у використанні академічних слів. Вживання академічних наукових слів надає анотації науковості. Тому, варто звертати увагу на заміну лексичних одиниць загальноновживаної лексики академічними. Декілька прикладів:

- *crucial* – *very important*
- *likewise* – *similarly*
- *conceive* – *think*
- *contradict* – *go against*
- *demonstrate* – *show*

Написання анотації має чітку та логічну структуру, що варіюється залежно від мети та змісту дослідження. Однак, спільні елементи підпорядковуються чітким законам написання наукового стилю. Наприклад, про предмет наукового дослідження можна повідомити використовуючи наступний ряд синонімічних дієслів: to study, to investigate, to examine, to consider, to analyze, to obtain, to determine, to establish.

- *A new problem is studied.*-Вивчається нова проблема.
- *The properties of composition have been investigated.*- Були досліджені властивості твору.
- *The application of new tunes was analyzed.*-Дослідили застосування новітніх мелодій.

Крім того, академічному стилю анотації притаманне використання наукових кліше, вставних слів та словосполучень. Під час написання анотації з метою виділити необхідну інформацію використовуються такі словосполучення, як to pay(give) attention, to give emphasis to, to place emphasison, які у поєднанні із прикметниками particular, special, primer, especially, particularly, specially, specifically надають словосполученням певного конотативного значення. Наприклад,

- *Special attention was paid to the composer's methods of sonate form.* – Особлива увага приділена композиторським методам сонатної форми.

В заключній частині анотації для логічного завершення роботи використовуються наступні словосполучення – to conclude, to

make(draw, reach) a conclusion, to come to a conclusion that, it is concluded that, to lead to a conclusion, it may be noted that, thus, therefore, consequently.

Враховуючи професійну спрямованість анотації, варто звернути увагу на вживання термінологічної лексики. На відміну від одиниць загальної лексики, які часто багатозначні і несуть емоційне забарвлення, термінологічна лексика – однозначна і позбавлена експресії. Терміни існують в рамках певної термінології, тобто входять в лексичну систему мови, але в межах конкретної термінологічної системи. Терміни залежать від лексичних та граматичних особливостей певної мови, найчастіше утворюються від лексичних одиниць загальнонародної мови, а також шляхом запозичення або калькування іншомовних термінів. Однією з проблем написання анотації являється використання псевдоінтернаціональних термінів.

Питання псевдоінтернаціоналізмів виникає через багатозначність мовних одиниць, яка властива семантичному рівню англійської мови і часто стає причиною неадекватного підбору еквіваленту перекладу. Фальшиве ототожнення різних за значенням, але однакових за фонетичним звучанням слів дає підстави помилково відносити такі слова до інтернаціоналізмів. Наприклад, псевдоінтернаціоналізми : accurate - точний (а не «акуратний»), reason - причина (а не «резон»), academic - університетський, навчаль но-науковий (а не «академічний»), paper - стаття (а не «папір»), complement - додаток (а не «комплімент»), technique - прийом (а не «техніка»), elegant - стрункий (а не «елегантний»), familiar - знайомий (а не «фамільярний»), conference - «конференція» і «нарада», notation - система умовних позначок (а не «нотація»), scholar - вчений (а не «школяр»), decade - десятиріччя (а не «декада»), order - порядок (а не «ордер»), expertise - компетентність (а не «експертиза»), manuscript - рукопис (а не «манускрипт»), objective - мета (а не «об'єктив»), intelligence - розум (а не «інтелігенція»), composition - склад (а не «композиція»), expression - вираз (а не «експресія»), anonymous - невідомий (а не «анонімний»), criticism - критичне зауваження, критика (а не «критицизм»), data - дані (а не «дата»), figure - «цифра» або «малюнок» (а не «фігура»). silicon — кремній (а не силікон, силіконовий — silicone), solid— твердий; часткові псевдоінтернаціоналізми agitator— мішалка, uniform— постійний, рівномірний, Часткові псевдоінтернаціоналізми: construction - «конструкція» і «побудова», regular - «регулярний» і «закономірний», address - «адреса» і «звертання, звернення», speaker - «спікер» і «промовець», to discuss - «дискутувати» і «обговорювати», operation - «операція» і «робота», final - «фінал» і «заклучний», stress - «стрес» і «наголос», pilot - «пілот» і «лоцман», selection - «селекція» і «вибір», collection - «колекція» і «збір, зібрання», license - «ліцензія» і «дозвіл», correction - «корекція» і «виправлення», progression - «прогресія» і «просування», obstruction - «обструкція» і «перешкода», limit - «ліміт» і «межа», presentation - «презентація» і «виклад», test - «тест» і «перевірка», control - «контроль» і «керування», universal - «універсальний» і «загальний», orientation - «орієнтація» і «спрямованість», technical - «технічний» і «спеціальний», concern - «концерн» і «увага; стурбованість».

Тому, під час перекладу варто ретельно перевіряти так звані «хибні» псевдоінтернаціоналізми задля адекватного перекладу того чи іншого терміну. Також варто пам'ятати: при перекладі неологізмів спершу варто впевнитися, що в українській мові ще немає відповідника новому терміну і застосувати в такому випадку описовий спосіб перекладу.

Граматичні навички при написанні письмового наукового повідомлення включають в себе навички:

- вживати повні дієслівні форми замість скорочених, відповідно до вимог академічного стилю;
- вживати умовний спосіб;
- вживати модальні дієслова,
- вживати дієприкметникові, герундіальні звороти;
- вживати пасивний стан;
- вживати узгодження часів.

Англійській науковій мові притаманні конструкції з присудком в пасивному стані з прямим порядком слів (підмет стоїть перед присудком), в той час як в українській мові такі речення характеризуються непрямым порядком слів представлені присудком у пасивному стані теперішнього і минулого часу.

Вживання форм теперішнього часу Present Simple та Present Perfect на позначення завершеності дії в значній мірі притаманно науковому стилю анотації. Форми минулого часу Past Simple використовуються при описі виконаної роботи.

Варто зауважити, використання безособових та пасивних конструкцій властива науковому стилю як англійської так і української мов, на відміну від особових речень, виражених займенником або іменником *the author (authors)*. В таких випадках типовим являється використання наступних конструкцій.

The project consists of an introduction, ... chapters, conclusions ....

The total volume is .....

The paper studies .....

The paper deals with .....

It (the article) gives a detailed analysis of .....

This paper proposes a new approach to .....

The objective of this paper is .....

The present paper concentrates on analyzing

The paper examines the problem ...

The results of the calculation are given in the calculation and explanatory note ....

Одним із актуальних питань в системі граматики є вживання англійських інфінітивних та герундіальних зворотів. Граматичне поняття герундія в англійській мові спричиняє труднощі у аспірантів при виборі українських еквівалентів та адекватного перекладу. Відсутність явного відповідника англійським герундіальним конструкціям стає перешкодою правильного перекладу та побудови речення. Їх переклад та вживання в основному залежить від функції та конструкції в реченні.

Проблема навчання писемного мовлення набула особливої значущості за останні роки, оскільки фахівці, які володіють академічним мовленням

у професійній сфері являються конкурентоспроможними не тільки на вітчизняному, а й на світовому ринках.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні види самостійної роботи, які запропоновані аспірантам:

1. Вивчення лексично-граматичного матеріалу з практичного заняття.
2. Робота по опрацюванню та вивченню рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів і понять за темами дисципліни.
4. Підготовка до модульних контрольних робіт, дискусій,

Самостійна робота зосереджена на завданнях, які включені у структуру модульного контролю дисципліни «Англійська мова».

Завдання 1. Аспіранти мають прочитати текст та заповнити словом чи коротким виразом з тексту пропуски у реченнях, які представляють основні ідеї тексту. Це *gap-filling* або *note completion task*. Відповіді можуть містити не лише окремі слова, а й числа та власні назви.

Завдання 3. Цей тип завдання має назву *multiple matching*, яке полягає в тому, що аспіранти повинні поєднати слово чи словосполучення, взяте в тексті з поясненням його значення англійською мовою.

Завдання 4. Аналізуються тексти письмово даються відповіді на запитання (*multiple-choice questions*). Цей тип читання є детальним читанням, оскільки направлений на пошук певної інформації, вказаної у запитанні.

Завдання 5. Переклади англійською мовою граматично-лексичних вправ з кожної теми, що вивчається.

Перелік питань для самостійного опрацювання дисципліни:

1. Написання приватних та ділових листів.
2. Складання анотацій до україномовних статей з вітчизняних науково-професійних джерел.
3. Складання анотацій до автентичних англійськомовних статей зарубіжних вчених.
4. Написання рефератів з опрацьованої автентичної англійськомовної літератури за темою наукового дослідження.
5. Підготовка індивідуального домашнього читання (750 000 знаків) з автентичних англійськомовних підручників, статей тощо.
7. Використовуючи мережу Інтернет проводити пошук літератури з фаху та здійснювати її реферативний огляд.
8. Складання англо-українського термінологічного словника на 100 лексичних одиниць. Написання автобіографії та резюме.
9. Готувати виступи, теми яких пов'язані з науковим дослідженням, на науково-практичні конференції молодих вчених, аспірантів та здобувачів.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

6. 1. Навчання системи мови

1. Фонетика. В курсі іноземної мови має бути передбачена корекція вимови, вдосконалення вимовних навичок і вмінь при читанні вголос і в усному висловлюванні. Першочергове значення приділяється інтонаційному оформленню речення (поділ на інтонаційно-сміслові групи-синтагми, правила розміщення фразового і логічного наголосу, словесного наголосу в двоскладових і багатоскладових словах). Робота над вимовою ведеться як на матеріалі текстів для читання, так і на спеціальних фонетичних вправах і лабораторних роботах.

2. Лексика. До кінця курсу лексичний запас повинен складати не менше 3-4 тисяч лексичних одиниць (в т.ч. приблизно 1 тис. термінів з фаху). Слід звертати увагу на специфіку лексичних засобів вираження змісту текстів з фаху, на багатозначність службових і загальнонаукових слів, на механізм словотворення, на явище синонімії і омонімії. На розвиток фразеологічних словосполук, слів і словосполучень, фразеологізмів властивих для усного мовлення в ситуаціях ділового спілкування, на знання і правильне читання скорочень, умовних позначень, формул, символів тощо.

3. Граматика. Навчання має бути зорієнтоване на відпрацювання практичних навичок і вмінь з граматики іноземної мови. Увага повинна приділятися типовим для стилю наукового мовлення складним синтаксичним конструкціям, зворотам з не особовими дієслівними формами, пасивним конструкціям, багатoelementним означенням, усіченим граматичним конструкціям, емпатичним (та інверсійним) структурам, засобам вираження смислового (логічного) наголосу, модальності тощо.

6. 2. Організація навчального процесу:

1. Організація навчального процесу здійснюється згідно з календарним планом.

2. На початку курсу читається одна лекція, в якій мають бути розкриті такі питання: мета і завдання курсу, іспитові вимоги, лексико-стилістичні особливості наукової літератури, термінотворення, типи анотацій і рефератів, особливості користування словниками та довідковою літературою тощо.

3. На практичних заняттях рекомендується використовувати мовні (лексичні і граматичні) і мовленнєві комунікативно спрямовані вправи (трансформаційні, на техніку перекладу, підстановку, доповнення, скорочення і розширення речення; питально-відповідні вправи; вправи на розкриття змісту тексту, знаходження в тексті окремих місць, абзаців, речень, що ілюструють певні положення і є відповіддю на попередньо поставлене питання або відповідає попередньо складеному плану; завдання на встановлення в тексті невідповідностей із запропонованими положеннями; самостійне членування тексту на смислові частини і визначення заголовків до них; складання плану; скорочення абзаців і речень. Варто також практикувати вправи на виявлення логічного стрижня статті, на тематичне узагальнення основних думок. Обговорення тексту повинно виходити за рамки простого відтворення його змісту. Висловлювання (підготовлені і не підготовлені) мають включати

пояснення іноземною мовою окремих положень, графіків і процесів (згадуваних в тексті), елементи критичного аналізу, відповідні коментарі і оцінки, короткі повідомлення на задану тему. В тематиці для розвитку навичок усного мовлення перевага повинна віддаватися професійним питанням, пов'язаним з науково-дослідною роботою аспіранта.

4. В разі потреби (прогалини в індивідуальній підготовці, складність матеріалу, відступ від навчального графіку з об'єктивних причин тощо) передбачаються додаткові консультації.

5. Рекомендується проведення серед аспірантів конференцій і симпозіумів іноземною мовою, залучення аспірантів до укладання галузевих термінологічних словників, виконання замовлень профілюючих кафедр щодо письмових перекладів, перекладу патентів, анотування і реферування книг і журнальних статей тощо.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

7. 1. Форми поточного контролю і вимоги на екзамені

Систематичний контроль є дієвим способом зміцнення знань і вмінь, важливим засобом управління процесом засвоєння навчального матеріалу.

- Поточний контроль передбачає регулярний облік і контроль виконання різних видів домашніх завдань.

- Проміжний контроль ставить за мету перевірку результатів вдосконалення навичок і вмінь перерахованих у Розділі 3 і може проводитися тричі протягом курсу навчання.

- Підсумковою формою контролю має бути заліковий тест, який за структурою та змістом може наближатися до іспитового.

До складання екзамену допускаються аспіранти, що мають відповідний рівень підготовки, склали залікові тести та підготували реферат з проблеми наукового дослідження. Реферат складається з англійського тексту обсягом 4-7 сторінок, де викладається стисло зміст, мета, методи дослідження та висновок стосовно своєї наукової теми або творчої розвідки, словника 100 термінів даної галузі науки.

Звітними документами про складання екзамену є реферат і протокол з результатами екзамену.

Загальна оцінка виводиться на підставі результатів екзамену та оцінки за реферат.

7. 2. Структура екзамену

1. Читання і письмовий переклад рідною мовою зі словником оригінального тесту з фаху. Обсяг 2000 друкованих знаків.

2. Письмове анотування іноземною мовою (1000 др. знаків) українського тексту обсягом 4500-5000 др. знаків. Допускається використання словників.

3. Лексико-граматичний тест.

4. Співбесіда іноземною мовою з питань наукового дослідження і фаху.

Критерії оцінок

На оцінку «5» аспірант:

- повно і глибоко розкриває зміст теоретичного матеріалу відповідно до поставленого завдання;
- усвідомлює зміст музикознавчих понять і вільно володіє спеціальною (професійною) термінологією;
- грамотно ілюструє твердження відповідними прикладами, власними спостереженнями;
- для виконання практичного завдання правильно застосовує теоретичні знання комунікаційних технологій, а також з інших дисциплін гуманітарного циклу;
- уміє обґрунтовано, комплексно вирішувати поставлені завдання: аналізувати особливості застосування тих чи інших комунікаційних технологій в різних сферах культурно-мистецької та наукової діяльності;
- демонструє високий рівень знань;
- послідовно, повно і логічно викладає теоретичний матеріал;

На оцінку «4» аспірант:

- досить повно розкриває зміст теоретичного матеріалу відповідно до поставленого завдання;
- розуміє зміст основних термінів, проте не завжди точно їх використовує;
- теоретичні твердження правильно ілюструє прикладами, результатами власних спостережень;
- загалом правильно виконує поставлені завдання, але допускає дві-три неточності;
- уміє обґрунтувати власну думку;
- демонструє добрий рівень знань теоретичного матеріалу;
- не припускається грубих помилок у викладенні теоретичних положень;
- допускає дві-три неточності у визначенні понять, обґрунтуванні висновків, узагальнень.

На оцінку «3» аспірант:

- не завжди точно розкриває зміст теоретичного матеріалу;
- розуміє значення спеціальних термінів, але допускає помилки у їх вживанні;
- не завжди повно і правильно відповідає на поставлені питання;

- не завжди теоретичні положення ілюструє прикладами, а у процесі вирішення практичних завдань не повною мірою використовує теоретичні знання;
- вирішує поставлені завдання фрагментарно;
- демонструє задовільний рівень знань;
- допускає суттєві помилки у вирішенні поставлених завдань;
- виклад матеріалу не відповідає вимогам повноти, системності, логічності.

На оцінку «2» аспірант:

- не розкриває зміст теоретичного матеріалу, допускає грубі помилки у його тлумаченні;
- не володіє спеціальною термінологією;
- не може впоратися з поставленим практичним завданням;
- не використовує теоретичні знання для вирішення практичних проблем;
- неспроможний пояснити, обґрунтувати власну думку, допускає грубі помилки у викладенні матеріалу;
- демонструє незадовільний рівень знань.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	Зараховано
82–89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)	не зараховано (з можливістю повторного складання)
0-34	F	незадовільно (з обов’язковим повторним вивченням дисципліни)	не зараховано (з обов’язковим повторним вивченням дисципліни)

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Поточний контроль та самостійна робота				Екзамен		Сума
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ 4	К	Е	
15	15	15	15	20	20	
						100

Критерії оцінювання знань аспірантів

90–100–А– відмінно вичерпна і розгорнута відповідь на питання колоквиуму з аналізом сучасних літературних джерел, посиланням на інноваційні технології, досвід провідних вітчизняних і зарубіжних митців. Демонстрація високого рівня виконання практичних завдань.

82–89–В– добре ґрунтовна відповідь на питання колоквиуму з аналізом літературних джерел, творчого доробку провідних митців. Демонстрація якісного рівня виконання практичних завдань.

74–81–С– добре повна відповідь на питання колоквиуму з посиланням на літературні джерела, творчий доробок провідних митців. Демонстрація достатнього рівня виконання практичних завдань.

64–73–D– задовільно відповідь на питання колоквиуму в необхідному обсязі без посилань на літературні джерела, творчий доробок митців, окремі неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.

60–63–Е– задовільно відповідь на питання колоквиуму в мінімально допустимому обсязі, значні неточності, їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація посереднього рівня виконання практичних завдань.

35–59–FX– незадовільно
(з можливістю повторного складання) відповідь на питання колоквиуму в недостатньому обсязі, грубі помилки, неспроможність їх виправлення за допомогою викладача. Демонстрація низького рівня виконання практичних завдань.

0–34–F– незадовільно
(з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) відповідь на питання колоквиуму на рівні елементарного розпізнання, неможливість відтворення навчального матеріалу на репродуктивному рівні. Неспроможність виконання практичних завдань.

9. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Підсумкова оцінка в кінці курсу складається з опрацювання автентичної англomовної наукової літератури з питань наукового дослідження або творчої розвідки та написання на основі цього реферату англійською мовою. Обсяг реферату – 4-7 сторінок, набраних в редакторі Word, шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал 1,5; поля: ліворуч 30 мм, праворуч 10 мм, знизу 20, вгорі 20 мм.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальними текстами і літературою для читання може слугувати оригінальна монографічна і періодична, а також художньо-публіцистична література. Підбір матеріалу для читання з фаху слід здійснювати спільно і за участю профілюючих кафедр, наукових керівників. Рекомендована література іноземними мовами повинна бути не лише навчальним матеріалом, але й мати безпосереднє відношення до дисертаційної роботи.

Загальний обсяг літератури за повний курс навчання повинен складати 600 тис. друкованих знаків.

Розвиток навичок усного мовлення має охоплювати таку тематику:

- Наукова робота (тема дисертації, проблема, теорія та експеримент, економічна ефективність дослідження).

- Наукові конференції і симпозіуми: типи повідомлень дискусія.

- Основні ситуативні формули спілкування в закордонному науковому відрядженні: транспорт, орієнтація в місті оргкомітет конференції, готель, харчування, заклади культури.

Навчальними текстами для читання є оригінальні монографії та періодична література з галузі наукових інтересів аспіранта. Матеріали для читання англійською мовою аспіранти й здобувачі підбирають самостійно з урахуванням рекомендацій наукових керівників. Рекомендована література англійською мовою повинна мати безпосереднє відношення до теми дисертаційної роботи. Загальний обсяг опрацьованої літератури за курс складає не менше 300 сторінок (обсяг однієї сторінки в середньому дорівнює 2500 друкованим знакам).

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ільченко О.М. Англійська для науковців. Київ: Наукова думка, 2010. 288 с.
2. Карабан В. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової та технічної літератури на українську мову. Ч. 2: Термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця: Нова книга, 2001. 324 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Київ : ВШ, 2000. 448 с.
4. Ilko V. Korunets'. Theory and practice of Translation. New Book., 2000. 524 p.
5. Evans V., Scott S. Listening and Speaking Skills. K: Express Publishing, 2000. 120 p.
6. Evans V., Edwards L. Upstream Advanced (Student's book, Workbook, Teacher's book, cassettes). UK: Express Publishing, 2003. 256 p.
7. Mascull B. Key Words in the Media. London: Collins COBUILD, 1997. 246 p.
8. Nadiya Holiver. Modern approaches to educating creative personality of the new generation of specialists Copernicus International, Biblioteka Narodova (Polska) EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society. Fundacja im. M. Reja, ul. Nad Potokiem 20, 30-830 Krakow, Poland Issue 3 (I), 2019. p 4-15.
9. Natanson E. A. Practical English Grammar by Correspondence. Москва : «ГИС», 2000. 123 p.
10. Olga M. Ilchenko English for Science & Technology. Plus TOEFL Tips. Kiyv, 1996.
11. Templeton M. Public Speaking and Presentations / M. Templeton. USA: The aMcGraw-Hill Companies, 2010. 272 p.
12. Vince Michael. Advanced Language Practice. UK: Macmillan Heinemann, 1998. 210 p.
13. Zbikowski Lawrence. Foundations of Musical Grammar, Oxford Studies in Music Theory (New York: Oxford University Press, 2017).

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Структура навчальної дисципліни.....	6
4. Програма навчальної дисципліни.....	8
5. Самостійна робота.....	33
6. Методи навчання.....	34
6. 1. Навчання системи мови.....	34
6. 2. Організація навчального процесу.....	34
7. Методи контролю.....	35
7. 1. Форми поточного контролю і вимоги на екзамені.....	35
7. 2. Структура екзамену.....	36
8. Розподіл балів, які отримують аспіранти.....	38
9. Вимоги до написання реферату з іноземної мови.....	39
10. Методичне забезпечення.....	39
11. Рекомендована література.....	40